

Les emissores locals a Europa

Giuseppe Richeri*
Traducció de l'italià: Aurora Ballester

E

l fenomen de la comunicació local és avui, i des de fa

realitat que indica com el tradicional sistema de la comunicació audiovisual és troba

en profunda transformació. En aquest estudi, on s'analitza aquesta transformació i les seves bases i condicionaments, prestaré especial atenció a casos concrets d'emissores locals a Europa, com a exemple o paradigma de la dita transformació. No abordaré el cas espanyol, ja que encara es troba sotmès a una manca

de definició i establiment jurídic definitius, però vull remarcar d'antuvi que el cas concret de les emissores locals-municipals de Catalunya és seguit amb molta atenció pels especialistes europeus, ja que es tracta d'un fenomen d'una originalitat i una audiència amb ben pocs precedents arreu de la nostra Europa.

1. Transformació dels sistemes radiotelevisius

En el curs de l'últim decenni, la major part dels sistemes radiotelevisius europeus han experimentat transformacions rellevants que, segons els diferents casos, han portat a la definició dels sistemes nous

elements d'ordre jurídic, organitzatiu, econòmic, enllaçats de formes diverses.

Gairebé sempre s'ha tractat d'una reforma complexa dels serveis televisius administrats en règim de monopoli públic, però en alguns casos s'ha arribat a un veritable trencament d'aquests monopolis amb l'obertura d'espais destinats a la iniciativa privada.

Sense entrar per ara en el detall de casos determinats, cal observar que un dels elements que han caracteritzat aquestes transformacions en general, és el que podem anomenar la **descentralització** dels distints sistemes.

* Giuseppe Richeri és considerat avui a Europa com un dels cinc millors especialistes de l'audiovisual del futur. Convidat freqüentment arreu d'Europa per donar conferències i professor de diverses Universitats italianes, ha intervingut ben sovint a diversos congressos celebrats a Espanya: el mes de febrer de 1981 estigué a Barcelona per parlar del futur de la TV, a les Jornades del CECA (Col·lectiu d'Estudis de la Comunicació Audiovisual), i el mes de març a Madrid per donar una conferència sobre la comunicació local a les Segones Jornades de Comunicació Municipal organitzades pel CEUMT (Centre d'Estudis Urbanístics, Municipals i Territorials). Per a aquest número 3 d'«Arrel», el professor Richeri ha elaborat en exclusiva aquest aprofundit estudi sobre les emissores locals a Europa. Giuseppe Richeri ha desenvolupat activitats de recerca i de consulta en el camp de les comunicacions de massa per a la UNESCO, el Consell d'Europa, el «Centre National de la Recherche» francès, la «Radio-Télévision Belge», i la RAI (Radiotelevisió italiana). Per al «Centro Nazionale delle Ricerche» italià realitzà el 1979 una recerca sobre la situació de les emissores locals a Europa, recerca actualitzada en aquest estudi. És també redactor d'«IKON» i de «Media Culture and Society». Entre altres obres i estudis, destaquen entre els seus llibres publicats els tres següents: «Le televisioni in Europa», Feltrinelli 1976; «La radio, origine, storia, modelli», Mondadori 1980; i com a editor-promotor, «Il video negli anni 80», De Donato 1981.

El tradicional sistema de la comunicació audiovisual es troba ara en profunda transformació

Es tracta d'una descentralització que ha assumit formes diverses, des de la formació d'estructures de creativitat, de producció i de transmissions locals (regionals) en l'àmbit del servei públic, fins a la constitució d'emissores locals privades.

Això s'ha esdevingut en temps i maneres propis de cada país on ha interessat o bé el medi radiofònic, o bé també el televisiu.

Per recordar només alguns casos, notem que avui, a diferència de fa deu anys, a França, a Itàlia, a Bèlgica, a Espanya (1) els serveis públics han portat a terme formes de descentralització televisiva (2) i han incrementat les relatives a la ràdio; a França, a Bèlgica i a Espanya, les emissores radiofòniques privades locals han estat legalitzades, mentre que a Itàlia van néixer, després de la reforma del servei públic, i van ser legalitzades (3) milers de ràdios locals i centenars de televisions locals privades; a Suècia i a Irlanda s'han creat ràdios de poble i de «veïnat» públiques (4).

Tot i que no existeix un model únic de sistema, ni formes de descentralització fàcilment comparables entre elles, és possible intentar d'individualitzar alguns factors generals que, singularment o bé combinats de manera diversa, han determinat més que altres aquest procés complex cap a la descentralització dels sistemes radiotelevisius i que podem registrar sintèticament de la manera següent:

– **factors polítics** que han portat a l'afirmació d'exigències d'accés i de participació en el camp dels mitjans de comunicació i d'informació i, més en general, de les activitats culturals;

– **factors institucionals** que han portat a la creació de noves entitats públiques territorials o al reforçament d'aquelles que ja existien, com les regions, les províncies i els ajuntaments;

– **factors socials** que han portat a individualitzar els mitjans de comunicació i d'informació locals com a instruments capaços d'aturar o atenuar el procés de disgregació i de dispersió connex al ràpid procés de desurbanització i de creixement desordenat al qual moltes àrees europees han estat subjectes, sobretot en els últims anys (5);

– **factors econòmics** que, a diversos nivells i amb diversos objectius (6), han portat a veure en l'emissió local la via més fàcil per recórrer el trencament del règim de monopoli públic dels serveis radiotelevisius nacionals;

– **factors tecnològics** que han fet més flexibles els mitjans de producció i transmissions radiofòniques i televisives, des del punt de vista de llur instal·lació i organització, més accessibles des del punt de vista dels costos, més utilitzables des del punt de vista de les nocions tècniques i professionals necessàries per a llur manipulació.

És evident que darrera de cada un d'aquests factors és possible d'individualitzar categories precises i grups socials, interessos i objectius determinats, encara que en alguns casos, tal com ha demostrat l'experiència successiva, manca la consciència respecte als possibles resultats finals i la sobrevàlua de les pròpies capacitats en determinar el desenvolupament de les emissores privades a fi d'obtenir els resultats desitjats (7).

No és possible aquí prendre en consideració detalladament cas per cas i, per tant, només afrontarem algunes situacions específiques, que, per llurs característiques,

constitueixen casos exemplars i comporten propostes, problemes i contradiccions d'importància general. Farem, llavors, les distincions necessàries entre el mitjà radiofònic i el televisiu.

Però abans d'arribar a aquest punt cal fer encara algunes consideracions que són vàlides tant per al fenomen de les emissores locals com per al de la descentralització radiotelevisiva.

2. Tipologia dels promotors de les emissores locals

A través de les diverses situacions europees, en l'origen del fenomen que ací ens interessa trobem, com a promotors principals o indirectes:

a) entitats radiotelevisives nacionals que promouen les emissores locals:

– sigui com a nou sector d'expansió del propi desenvolupament natural,

– sigui per actuar amb una política d'activació cultural i econòmica descentralitzada i d'homogeneïtzació político-cultural volguda pel poder governatiu,

– sigui per ocupar preventivament espais d'activitat que no es volen deixar oberts a iniciatives administratives per grups o entitats d'altra natura i que podrien esdevenir competidors.

Aquest és el cas de la BBC anglesa, que engegà les seves pròpies ràdios

La descentralització dels diversos sistemes audiovisuals és per diversos motius una constant a molts països europeus

locals a base de criteris i exigències administratius i en absència de sol·licituds i estímuls fets palesos per la col·lectivitat a la qual van destinades. El resultat directe d'aquest procés és aquell en què les ràdios locals constitueixen una reducció fragmentada del model organitzat i productiu de la ràdio nacional.

b) grups econòmics i industrials, tant de dimensions internacionals com nacionals, que tenen l'objectiu de:

- incrementar la venda de mitjans de producció i de transmissió i els canals de distribució de programes produïts industrialment (música, telefilms, dibuixos animats, etc.),
- incrementar els espais de difusió dels missatges publicitaris que no troben ni suficients ni idònies possibilitats en les xarxes radiotelevisives nacionals,
- engregar processos de privatització dels monopolis radiotelevisius per fer d'aquest sector un camp normal d'activitat econòmica privada.

Aquest és el cas de la «Independent Local Radio» o de les «Independent Television» (regionals) a Anglaterra on, mentre les ràdios locals i les xarxes televisives de la BBC han desenvolupat una activitat que de tota manera pertany a l'àmbit del servei públic, les ràdios locals independents i les televisions independents desenvolupen una activitat destinada exclusivament a millorar la relació comercial (publicitat) amb la col·lectivitat servida.

La mateixa situació es retroba a Itàlia, per la gran majoria de les ràdios i televisions privades. El model de funcionament que se'n deriva en aquests casos ve determinat pels objectius econòmics de les societats que administren cada emissora.

c) grups i organitzacions polítiques nacionals i locals que tenen com a objectiu:

- tenir mitjans de propaganda i de mobilització en el pla local des del moment en què els mitjans radiotelevisius són controlats, de fet o de dret, per formacions polítiques contraposades o competidores;
- adquirir nous instruments de comunicació i de diàleg amb l'electorat per obviar a la crisi de les formes

tradicionals de propaganda política o bé per ampliar la presència política del grup-partit allà on aquest té una presència organitzada marginal. Aquest ha estat el cas d'algunes iniciatives radiofòniques i televisives a Itàlia on, o bé alguns partits governatius (DC, PSI), o bé partits de l'oposició (Radicals, PCI), o bé grups polítics poc inserits en les distintes realitats (formacions extraparlamentàries, etc.) s'han apressat a crear les pròpies emissores i han fet sovint grans inversions econòmiques que han comportat pèrdues. Aquest ha estat també el cas de França, on, a part de les forces polítiques d'esquerra, durant la presidència de Giscard d'Estaing, des de l'administració i la participació en el sistema radiotelevisiu nacional controlat per la majoria governativa s'havien engegat emissores de ràdio considerant-les portadores d'ocasions favorables a les pròpies iniciatives polítiques. En el mateix àmbit es

troben les ràdios que organitzacions polítiques d'escàs relleu numèric (esquerrans, ecologistes, etc.) han obert en diversos països europeus (8) com a instrument de mobilització i de lluita de llur presència política efectiva.

d) Entitats i institucions locals que tenen com a objectiu:

- organitzar el consens entorn de la pròpia activitat administrativa,
- subrogar, o coadjuvar-hi, les funcions d'alguns sectors del propi sistema, com són els informatius, els culturals, els de promoció, etc.

Aquest risc, el van córrer les ràdios locals de la BBC quan, en llurs inicis, eren cofinançades per les administracions locals que tendien a condicionar-ne de forma pesant fins i tot la gestió. En aquest àmbit entren també algunes iniciatives radiofòniques d'administracions locals a França i televisives d'administracions regionals a Alemanya i a Itàlia (9).

A Suècia i a Irlanda s'han creat ràdios de poble i de veïnat de caràcter públic.

e) Col·lectivitats locals, les exigències de les quals es representen i s'expressen per mitjà de les iniciatives i les intervencions de grups operadors i organitzacions estretament lligades a la realitat en la qual operen i que tenen com a objectiu:

- dotar-se d'un instrument d'informació, de debat i de confrontació referits al propi territori;
- dotar-se d'un mitjà de producció cultural i de difusió de programes educatius, culturals i d'entreteniment més lligat a llur realitat i socialment més controlable.

Aquest és, en part, el cas d'algunes televisions per cable que han operat durant algun temps a Anglaterra, a França, a Bèlgica (10); o també el cas d'algunes ràdios públiques anomenades de «veïnat» que operen a Suècia, de l'experiment de ràdio mòbil realitzat a Irlanda; i és, també, el cas d'algunes ràdios a França (11) i a Itàlia (12).

f) Editors i operadors econòmics en el camp de la informació que tenen l'objectiu de la integració dels diversos mitjans de comunicació i d'informació per obtenir economies d'escala i avantatges derivats de formes

d'oligopoli. Aquest és el cas de moltes televisions locals italianes que pertanyen als diaris locals o a grups editorials nacionals (13). A Alemanya, els grans grups editorials estan fent fortes pressions polítiques per obtenir del govern la possibilitat d'engegar televisions a escala local.

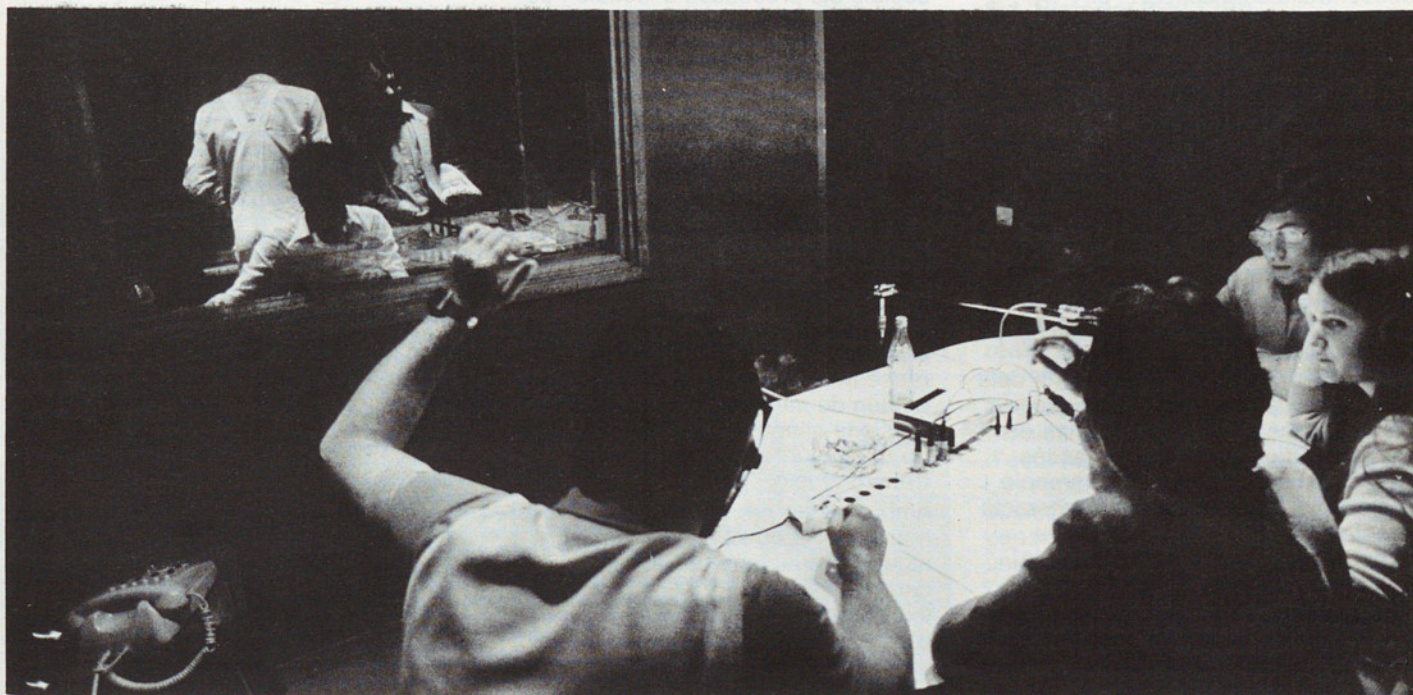
3. Descentralització, accés, participació.

Tot i que els interessos i els objectius que en la major part dels casos han determinat concretament l'existència d'indicar en el paràgraf precedent, de ràdios i televisions locals a Europa siguin, com heu intentat bastant diversos, crec que la veritable **natura local** d'una emissora ha de ser determinada substancialment, no només pel tipus de motivacions dels promotors, sinó per dos elements que es poden presentar separatament o conjunta. Una emissora, crec que es pot considerar només local sobre la base de la relació que la seva estructura pot establir amb la col·lectivitat que s'hi interessa; a aquest element es pot afegir el de la relació que l'emissora té amb el sistema radiofònic o televisiu complex (regional i nacional).

El tipus de relació amb la col·lectivitat és el paràmetre que permet de valorar la **funció social** de l'emissora, mentre que el tipus de relació amb el sistema radiofònic o televisiu complex permet d'avaluar com la mateixa emissora té capacitat per esdevenir mitjà de participació d'una determinada col·lectivitat a nivells superiors de circulació de les informacions.

Aquests dos factors van sovint associats, en molts països, a alguns conceptes usats amb significats i fins bastant diversos i, potser, contradictoris. Em refereixo als conceptes de **descentralització, accés i participació**, dels quals cal intentar una puntualització.

A aquests conceptes han correspost sovint pràctiques encaminades a mistificar o comprimir una relació orgànica i continuada entre emissores locals i col·lectivitat. Han estat usats per construir espais de contacte rigidament delimitats i controlables, en els quals les instàncies i les exigències dels subjectes socials que pertanyen a la col·lectivitat interessada no tinguessin cap possibilitat de prevaler i d'afermar-se en les exigències i els interessos de

Els promotors de les emissores locals ofereixen una ampla tipologia i les col·lectivitats locals es doten d'un instrument d'informació, debat i confrontació en el seu territori

l'estructura que controla i administra la mateixa emissora local.

La descentralització, per donar lloc a processos autènticament democràtics, ha de desenvolupar-se en el pla territorial i en el funcional:

- **descentralització territorial**, relativa a la creació, a la producció i a l'emissió de cara a garantir una relació més orgànica i eficaç entre l'aparell radiotelevisiu i la realitat del país; capaç d'afavorir l'aportació de contribucions ideatives-realitzatives, per part de les forces expressos d'aquesta realitat, al sistema radiotelevisiu en el seu conjunt;

- **descentralització funcional**, que val per als òrgans centrals i perifèrics de l'aparell radiotelevisiu i que, pel que fa a la descentralització del poder, afavoreix el principi de la formació democràtica de les decisions a cada nivell.

Pero la descentralització, també així concebuda, és un procés que roman a l'interior de l'aparell radiotelevisiu, que pot afavorir una relació més orgànica amb la realitat externa, però que no resol per si sol el caràcter de «cos separat» de la dinàmica dels processos reals, de l'aparell mateix. La descentralització és, però, el pressupòsit que permet a l'accés i a la participació de ser elements fonamentals d'una estratègia de transformació del sistema radiotelevisiu.

L'**accés** significa possibilitats per al públic, ja sigui de fruit del sistema de comunicació, ja sigui d'«entrar-hi». Per tant, l'accés comprèn: el dret de l'usuari a la comunicació, és a dir a escoltar i mirar els programes desitjats, en el moment i el lloc adaptats a les seves exigències i a la disponibilitat d'una quantitat diversificada de programes, la tria dels quals s'ha de basar en les exigències del públic més que no pas en les de l'aparell radiotelevisiu; però l'accés també ha de comportar: la interacció entre emissores i públic, la intervenció directa dels usuaris al llarg dels programes, el dret a la resposta, la possibilitat d'entrar en contacte amb els productors, els administradors i els responsables de l'aparell.

La **participació** consisteix a associar el públic a la producció i al

funcionament de l'aparell televisiu i es manifesta en diversos nivells; a **nivell de producció** significa: la possibilitat oferta al públic de realitzar programes posant a la seva disposició tant els mitjans tècnics com els professionals; a **nivell decisonal** significa: associar el públic a les decisions relatives a la programació, a la seva creació i al seu tractament, compresos els temps de durada i els horaris de transmissió, i associar el públic a les decisions relatives a la gestió, a l'administració i al finançament; a **nivell de la planificació**, la participació concerneix el dret del públic a col·laborar: a la definició dels objectius, dels principis de gestió i de la programació futura i a la formulació dels plans de comunicació nacional, regional i local. L'accés, doncs, pot ser definit com la possibilitat del públic d'escollir programes diversificats i apropiats a les seves exigències i de disposar de mitjans de retroacció per transmetre les pròpies reaccions i les pròpies sol·licituds.

La participació constitueix un nivell superior de la inserció dels usuaris en els sistemes de comunicació. Es refereix a l'associació dels subjectes socials als processos d'ideació i de producció, però també a les tries de gestió i planificació dels sistemes de comunicació radiotelevisius.

4. Alguns casos exemplars

Si descentralització, accés i participació són, segons el meu parer, tres factors la presència conjunta dels quals és indispensable per iniciar una transformació real de s sistemes radiotelevisius cap a una democratització, d'una anàlisi atenta de les diverses situacions europees es deriven que aquests factors es presenten de forma esporàdica i sovint actuen de manera que constitueixen un signe simbòlic del canvi més que no un conjunt concret de factors de transformació.

Amb aquesta premissa es pot passar a analitzar de manera específica algunes situacions que, per llurs característiques, constitueixen casos exemplars: o pel seu tipus d'organització, o per la relació que tenen amb la població servida o bé pels problemes que fan emergir en el

sistema complex en el qual operen. Crec que, si adoptem aquesta direcció, per representar un ventall prou articulat de la situació europea cal que ens referim a casos ja consolidats, que ens permeten de subratllar característiques prou evidents. Per aquesta raó renunciem a considerar situacions com les de França o Bèlgica, o altres de semblants, on les emissores locals (en aquest cas radiofòniques) han estat legalitzades des de fa massa poc temps per poder tenir elements de comparació. Ens referirem, doncs:

a) a la situació anglesa, on ja des de fa alguns anys hi ha emissores locals tant privades com públiques i on és possible d'individuï una sèrie d'elements molt articulats, des l'organització del treball a la relació entre les xarxes nacionals i les col·lectivitats locals;

b) el cas exemplar d'una emissora mòbil experimentada recentment a Irlanda, que representa un cas únic en el seu gènere i de particular interès, ja sigui per la simplicitat de la seva organització ja sigui per la relació amb les diverses col·lectivitats servides;

c) a l'experiència de ràdios locals sueques que representen un model organitzatiu particularment interessant pels serveis fornits en els petits centres habitats.

Una emissora és local en base a la relació amb la col·lectivitat que interessa i en base a la relació de l'emissora amb el sistema complex

La raó per la qual he decidit d'afrontar en detall només casos exemplars en el camp de les emissores locals es troba en el fet que en la majoria dels països europeus no hi ha hagut experiències de televisions locals i que les de dimensió regional, sovint articulacions descentralitzades del servei públic, no s'inscriuen dintre del nostre panorama. Les úniques excepcions en aquest cas són aquelles, ja «històriques», de les **televisions comunitàries per cable** que van viure durant un període de temps limitat a França (Grenoble), a Anglaterra (Bristol, Swindon, etc.), a Bèlgica (Saint-Josse, Lieja, etc.), que crec que ara ja són irrepetibles, i les televisions locals italianes. Pel que fa a aquestes darreres, cal assenyalar que, en realitat, a part de les aparences, han constituït fins ara una experiència que, des del punt de vista de les transmissions d'interessos i d'origens locals, és absolutament delusòria. En efecte, les poques televisions locals nascudes amb l'objectiu de desenvolupar una programació lligada als interessos de la col·lectivitat a la qual hom serveix, han estat marginades o fins i tot expulsades del mercat que, gràcies a la lògica predominant de la competència lligada als mecanismes dels finançaments publicitaris, ha fet prevaler les grans emissores de

televisió al capdavant de veritables i autèntiques xarxes privades nacionals o para-nacionals. Actualment, les emissores televisives locals a Itàlia han esdevingut substancialment **centres de distribució** de programes produïts centralment o comprats al mercat internacional (dibuixos animats japonesos i telefilms d'Estats Units). Per aquesta raó, és impossible d'individuïr avui una organització del treball, una relació amb la col·lectivitat que hom serveix, criteris de producció i de programació originals i caracteritzats per la dimensió local. Es recorda també que les emissores locals italianes, tot i que han estat legalitzades, no han estat encara reglamentades per la llei i, per tant, la situació és encara del tot indeterminada.

5. El cas anglès

Darrera del sistema radiotelevisiu anglès hi ha dos entitats públiques: la British Broadcasting Corporation (BBC) i la Independent Broadcasting Authority (IBA). La BBC gestiona directament les instal·lacions de producció, de transmissió, de difusió i la programació de:

a) dues xarxes televisives, BBC 1 i BBC 2;

b) quatre xarxes radiofòniques: Radio 1, 2, 3, 4;

c) vint centres radiofònics locals, que es poden interconnectar entre ells. El finançament de les activitats de la BBC es basa en el cànon d'ús i exclou qualsevol tipus d'entrada publicitària. L'IBA gestiona directament les instal·lacions de transmissió i de difusió de:

d) una xarxa televisiva estructurada sobre una base regional i nacional: la «Independent Television» (ITV);

e) dinou centres radiofònics locals que no permeten interconnexions: els centres «Independent Local Radio» (ILR) (14).

A més d'això, l'IBA té el deure d'escollir les quinze societats que gestionen les programacions televisives regionals i les dinou societats que gestionen les programacions de les ràdios locals, controla els textos i les insercions publicitàries (freqüència, quantitat i natura). Les societats de programació sotmeses a l'IBA són privades, financen la pròpia activitat amb les entrades publicitàries, no tenen dret a quotes del cànon d'ús i paguen a l'IBA el lloguer i el manteniment de les instal·lacions de transmissió i de difusió.

5.1 Història: BBC i IBA

La possibilitat de transmetre programes radiofònics en modulació de freqüència havia arribat al límit a causa de l'escassetat de freqüències disponibles que impedia la formació de noves emissores. La BBC, aprofitant aquesta circumstància, demana al Govern (1958) l'autorització per engegar un pla de construcció d'estacions radiofòniques regionals (se'n preveïen seixanta) valent-se d'una sèrie d'experiències positives realitzades abans amb 16 xarxes radiofòniques a circuit (per cable).

El govern traspasa el problema a la Comissió Pilkinton, ja encarregada d'estudiar el futur de la ràdio britànica. La resposta de la Comissió (1960) és positiva, és la recomanació que «d'una banda es prevegi la creació d'un sol i únic servei de radiodifusió regional; de l'altra, que aquest servei el prengui al seu càrrec la BBC i sigui finançat amb l'ajut del cànon». Tot i amb el parer positiu de la Comissió, fins al 1966 el Govern autoritza la creació només

Descentralització, accés i participació, tres característiques fonamentals de les emissores locals

d'un petit nombre d'estacions experimentals BBC, finançades amb l'ajut de les entitats locals interessades a contribuir-hi. El Govern sostenia, en efecte, que una emissora regional, que tenia com a finalitat principal proporcionar un element d'expressió als interessos d'una determinada regió, havia de basar-se tant com fos possible en els recursos d'aquella determinada regió més que no pas en els finançaments regionals. A meitat del 1968, funcionen ja 8 ràdios, però els esforços per trobar les entitats locals disposades a cofinançar la iniciativa són molts. Les estacions transmeten durant 5-6 hores al dia programes regionals, i les altres hores una selecció de programes agafats de les transmissions nacionals. El 1969 es reforma la radiofonia nacional. Es creen les quatre xarxes actuals, cada una de les quals comporta un tipus de programa específic: Radio 1, música pop; Radio 2, música lleugera i programes de fàcil entreteniment; Radio 3, programes d'alt nivell cultural, Radio 4, programes genèrics de nivell cultural mitjà. Però, com a programes regionals, resten només els que són per a Escòcia, Gal·les i Ulster. A finals de 1969, el ministre de les PPTT, considerant positiva l'experiència, autoritza la BBC a realitzar l'emissora radiofònica número quaranta del seu projecte. Però l'any següent, el projecte és redimensionat pel Govern a vint emissores, des del moment que —resultat, en alguns casos massa condicionant, en d'altres no gens, del finançament local— llurs recursos han de dependre completament del pressupost nacional.

El 1972, les vint emissores radiofòniques locals de la BBC comencen a transmetre, a més de modulació de freqüència, també en ona mitjana, i doblen així la seva capacitat d'ús. Entretant, la pressió dels grups econòmics privats que el 1954 havien trencat ja el monopoli televisiu de la BBC ha esdevingut prou forta per crear dificultats fins i tot al monopoli radiofònic. Tot i que la comissió Pilkinton s'havia expressat respecte a la hipòtesi d'obrir també la radiofonia a la iniciativa de societats comercials,

els interessos que premien en aquesta direcció prevalen amb el govern conservador que el 1970 substitueix el govern laborista. La intenció del Govern de crear una segona xarxa de ràdios locals comercials és prèviament anunciada al «llibre blanc» de 1971 i perfeccionada amb el «Sound Broadcasting Act». Neix així l'«Independent Broadcasting Authority», per a la televisió o la ràdio comercial, en substitució de l'«Independent Television Authority» creada al naixement de les societats televisives privades, el 1954. Les primeres «Independent Local Radio» comencen a transmetre el 1973 i l'última de les 19 que eren previstes no s'engegarà fins al 1976. Aquesta ressenya esquemàtica sobre el naixement de les ràdios locals permet de subratllar una diferència entre les emissores radiofòniques de la BBC i les que són implantades successivament per les societats comercials indicades amb la sigla ILR, que han nascut sense formular sol·licituds ni exigències explícites de les poblacions en les quals han anat a parar: les de la BBC han nascut per interessos i exigències de l'entitat pública; les de l'ILR en canvi, per interessos i exigències de grups econòmics i de societats publicitàries.

A finals del 1978, el Govern va autoritzar la BBC i l'IBA a obrir 9 ràdios locals noves cadascuna.

5.2. Les ràdios locals de la BBC

Dimensions. Les dimensions són variables segons la capacitat d'ús; es passa, en efecte, de ràdios que serveixen un comtat sencer, com Radio Cleveland, a ràdios que serveixen un conglomerat de comunitats industrials, com Radio Birmingham; hi ha ràdios que serveixen una població de cinc-cents mil habitants i d'altres que en serveixen una de vuit milions. De forma global, les ràdios locals de la BBC cobreixen actualment el 75 % del territori d'Anglaterra (Escòcia, Gal·les i Ulster tenen transmissions especials, realitzades expressament per emissores BBC regionals), mentre que hom ha calculat que per aconseguir una cobertura del 95 % de la mateixa regió caldrien 25 emissores més.

Encarregats. En la primera fase d'instal·lacions el nombre d'encarregats —com la inversió— era igual per a totes, cosa que demostra com les emissores van ser estudiades sobre una taula i no tenint en compte les característiques del territori sobre el qual havien d'operar. Actualment, els recursos de cada emissora es verifiquen anualment i sovint s'adeqüen a les exigències de les situacions específiques. L'equip, normalment, es compon de 34 persones, al cim de les quals hi ha generalment un director, un organitzador dels programes, un responsable de la informació i un enginyer.

Formació professional. Totes les persones que treballen en una ràdio local de la BBC, tant si són directors, periodistes, productors, etc., es formen el «Training Center» de la BBC, centre destinat específicament a les emissores locals; els cursos de formació duren de 7 a 9 setmanes, a les quals s'afegeix una setmana d'estada en una ràdio local. En general, el personal fix, sobretot el dirigent, no és del lloc on transmet la ràdio en la qual treballa. Fins i tot els col·laboradors ocasionals que realitzen determinats programes (professors, representants d'associacions, etc.) segueixen durant els caps de setmana breus cursos de formació, però en les transmissions són sempre seguits pels professors. Els casos d'accés directe a les transmissions són rars i els grups que disposen d'un «temps d'antena» són seguits i enquadrats de manera que llurs programes siguin assimilables a la programació normal.

Costos. El cost mitjà d'instal·lació d'una emissora és de mig milió de lliures esterlines, mentre que el cost mitjà anual de gestió és de 350 mil lliures esterlines. Una hora de programa costa al voltant de 100 lliures esterlines, compreses totes les despeses directes i indirectes; aquestes despeses són cobertes totalment per la BBC.

Programació. El volum de transmissió mitjà anual de cada ràdio és de quatre mil hores. La base de la programació de cada centre és la informació: cada un té el seu equip de periodistes

Són casos exemplars el model descentralitzat anglès, el cas d'emissora mòbil experimentat a Irlanda i els serveis que forneixen les ràdios locals sueques

—poden variar dels 5, en les més petites, a 20 a Radio Londres— que ralitzen un noticiari cada hora, format per informacions nacionals i internacionals subministrades per Londres i per les locals. Sovint els programes educatius i socials són realitzats sobre la base de les sol·licituds de l'entitat local, després es dedica particular atenció a programes per a les minories, per grups d'interès i per a usos especialitzats. Els caràcters i els horaris de la programació local i les transmissions en connexió amb les xarxes nacionals depenen de la tria de cada emissora, així com la relació música/paraula i els gèneres musicals prevalents.

Del fet que —com hem vist— no són les col·lectivitats locals que han demanat la instal·lació de la ràdio local, sinó la BBC que, pels seus interessos i amb l'acord del Govern, ha decidit d'instal·lar-la, aquestes ràdios locals semblen més aviat un apèndix d'un

aparell central i no de la col·lectivitat local. Això es concreta en els fets següents: el vèrtex gestional de cada emissora és format i nomenat pel Consell d'Administració de la BBC i és responsable davant d'ell; els productors i els periodistes es formen en un curs rebut a la «casa mare» i són obligats a mantenir un bon nivell tècnic fins i tot dels programes realitzats per semi-professionals i per gent del lloc, i actuen, d'aquesta manera, com a filtre i com a selecció; en els programes no es poden tractar arguments que es prestin a controvèrsies i la ràdio no pot córrer en cap cas el perill de ser caracteritzada per una tendència en particular.

L'objecte d'aquestes i d'altres condicions és de fer una ràdio local conforme a l'estil i les normes de la BBC, d'apropar-se i adequar-se a un model nacional i allunyar-se, per tant, de l'especificació local.

La «casa mare» subministra, a més,

alguns serveis comuns com —a més de la formació professional— la informació internacional i nacional, serveis de comptabilitat, jurídics, administratius i tècnics.

En el «llibre blanc» publicat el 1966 pel Govern es demanava a la BBC de crear als llocs on tenia previst instal·lar una de les ràdios locals «**consells locals de radiodifusió... àmpliament representatius de la comunitat local —joves compresos—, que haurien de representar un paper de formació en el desenvolupament de l'emissora, en allò que respecta a l'organització i els continguts dels programes i per a llur finançament**».

Actualment, cada ràdio local de la BBC té una comissió consultiva, els 16 membres de la qual són escollits en el pla local de la ràdio i són nomenats pel consell d'administració de la BBC per una durada de tres anys. Els membres de la comissió no han de ser necessàriament personalitats

Darrera del sistema radiotelevisiu anglès hi ha dues entitats públiques, la BBC i l'IBA

representatives de la col·lectivitat local, però han de ser sensibles als problemes de la ràdio local. En general no manquen entre ells, però, un capellà, un sindicalista i un administrador públic.

La comissió es reuneix cada 4-6 setmanes per escoltar l'informe del director de l'emissora i discutir sobre la programació ja realitzada i la que és en projecte; es poden demanar informacions també respecte als problemes financers i de gestió.

Sobre aquesta base, la comissió, privada de qualsevol poder d'imposar les pròpies decisions, pot formular consells i opinions. El director de l'emissora pot refusar les formulacions de la comissió, la qual, en aquest cas, pot dirigir-se a la conferència trimestral central, a la qual participen, a més dels presidents de les comissions consultives, els directors de les emissores radiofòniques i el director general de la BBC. En el cas que la controvèrsia no es pugui resoldre en aquesta seu, pot ser portada al consell d'administració de la BBC.

5.3. Les emissores locals de l'IBA

A diferència de la BBC, que posseeix i gestiona directament 20 emissores radiofòniques locals, l'IBA (Independent Broadcasting Authority) posseeix les instal·lacions de 19 emissores radiofòniques locals, selecciona d'altres societats privades que produeixen els programes i en controla l'activitat. En el «llibre blanc» publicat pel Govern el 1972, que obre per primera vegada el sector radiofònic a l'activitat de societats comercials, s'obliga l'IBA a «**radicar de forma estable les emissores radiofòniques en les localitats**».

Les societats que gestionen les programacions de cada emissora radiofònica són, a més, obligades a seguir les necessitats i els gustos dels habitants de llur comunitat. Els projectes de cada una de les societats en aquesta direcció són un element determinant per obtenir la llicència. L'IBA individua, en efecte, les zones del país on cal instal·lar una ràdio independent local, a base de diversos criteris; pot tractar-se d'una comunitat homogènia, d'una gran

aglomeració urbana, o bé d'una localitat rural.

Mitjançant anuncis als diaris locals, es convida les societats comercials a presentar la pròpia candidatura. A cada candidat se li lliura una llista dels principals elements que han de caracteritzar el bon funcionament d'una ràdio independent local. La selecció s'esdevé en dues fases:

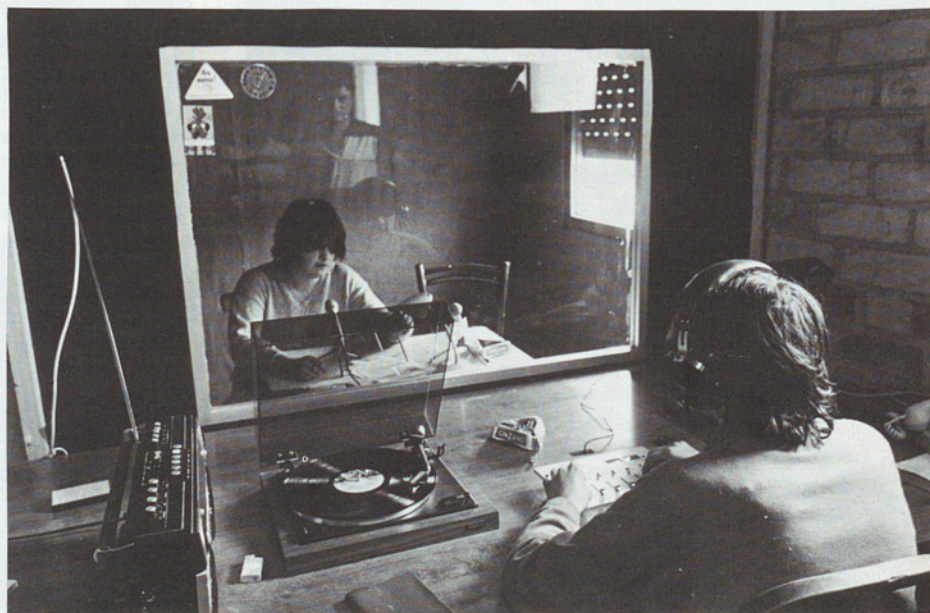
a) una assemblea pública, en la qual tothom pot intervenir, a la localitat interessada, on els representants de l'IBA exposen de forma detallada els propis objectius i on els grups i les societats que aspiren a adjudicar-se l'autorització es donen a conèixer; **b)** els grups que semblen més idonis són convidats a Londres, on un organisme particular de l'IBA fa la selecció final i atribueix, al capdavant, una llicència triennial.

Dimensions. Com en el cas de les ràdios locals de la BBC, també les ILR tenen dimensions bastant variables, tant pel que fa a territori cobert com a població servida: es passa d'un màxim de 18,5 milions d'usuaris potencials servits per les emissores de Londres a un mínim de 200 mil habitants servits per l'emissora d'Ipswich, al comtat d'Essex. El radi de difusió s'ha augmentat des que recentment s'ha afegit a cada emissora un transmissor d'ona mitjana.

Agregats. Globalment, el conjunt de les ILR empra poc més de mil persones, a part de l'activitat ocasional de tècnics, proveïdors i especialistes. Els efectius de cada ràdio varien al voltant de les trenta persones a les zones petites de difusió, com Ipswich, Plymouth o Reading, prop de 75 persones a les grans ciutats com Glasgow o Manchester, fins al voltant de 100 persones a cada una de les emissores de Londres.

Formació professional. Els productors de les ILR provenen majoritàriament de la BBC, empesos, ja sigui pel desig de trencar amb alguns límits deguts a les característiques de la BBC, ja sigui per guanyar-se una ràpida popularitat o bé per guanyar un sou més alt. Els altres programadors són ex-animadors o disc-jockey de les discoteques. Molts periodistes vénen del diari local. Per tots aquests la idea no té relleu: el que és important, per ells, és ser escoltats per la gent.

Entrades. Les ILR no es basen en les entrades derivades del cànon d'ús, que és retingut totalment per la BBC. A diferència d'aquesta, poden vendre espais publicitaris. Actualment, les entrades publicitàries globals (60 % d'origen nacional, 40 % local) de les 19 ILR és de 25 milions de lliures esterlines (1978), amb un increment

Les ràdios locals de la BBC cobreixen el 75 % de tot el territori d'Anglaterra

respecte a l'any precedent de més del 35 %.

Sortides. Les inversions de partença han variat entre les 250 mil lliures esterlines per a l'emissora més petita, i un milió de lliures esterlines per a la més gran; les sortides anuals són percentualment repartides de la manera següent:

- despeses directes per als programes	31 %
- serveis de suport	33 %
- devaluació i lloguers	5 %
- cànon pagat a l'IBA	15 %
- impostos societaris, cobertura inversions inicials, amortitzacions, dividendes als accionistes	16 %
Total	100 %

Programació. Els programes difosos per les emissores radiofòniques ILR, a excepció de les dues emissores londinenques especialitzades en l'actualitat o en les informacions, es reparteixen, per mitjana, així:

- música (enregistrada o en directe)	55 %
- informació i esports	10 %
- seccions d'actualitat i socials, entrevistes, documents i programes especials	19 %
- publicitat	9 %
- sigles, tests de connexió, indicacions de les emissores	7 %
Total	100 %

Les informacions nacionals i internacionals difoses per la ILR són fornides per l'Independent Radio News, societat posseïda en comú per les 19 emissores locals. La resta dels programes d'informació, actualitat, de secció, etc., són de natura local. En total, les ILR transmeten prop de 150 mil hores anuals, produïdes, en la major part, localment. Només hi ha 9 emissores que transmetin 24 hores al dia.

Composició de les societats comercials. Les 19 societats ILR comprenen actualment més de 1.100 accionistes: prop del 75 % dels capitalistes de les principals emissores pertanyen a empreses i ciutadans privats residents a les zones de difusió. El tipus d'empreses i d'organitzacions accionistes de les diverses ràdios és bastant variable: hi ha cooperatives i organitzacions sindicals, societats comercials i fundacions, esglésies i teatres, la Royal Scottish Academy i l'Automobile Association.

Els diaris poden tenir quotes d'accions a les ràdios locals, però a condició que no hi adquireixin una situació de control.

Relació entre les ILR i les col·lectivitats locals. L'única forma institucionalitzada de relacions entre ràdios locals i col·lectivitat és constituïda, també en aquest cas, per la presència de comissions consultives que tenen la finalitat d'informar l'IBA sobre les activitats radiofòniques en la seva zona. Les comissions es componen de prop de 20 persones, totes nomenades per l'IBA, un terç de les quals sota proposta de

l'administració local. La seva funció principal és la de complir la programació i fer una relació trimestral a l'IBA donant indicacions i propostes. La composició de la comissió ha d'ésser representativa de la col·lectivitat local i es té en compte l'edat, la professió, el lloc i el tipus d'hàbitat, els interessos i les activitats dels revisors.

A diferència de les comissions locals de la BBC, les de l'IBA no tenen cap relació amb els responsables i el personal de les emissores radiofòniques locals. A més d'aquest tipus de control, l'IBA n'exerceix un de més assidu i penetrant, amb visites regulars a les emissores i controls preventius de la programació. A base d'aquests dos tipus de controls, l'IBA decideix després l'eventual renovació trienal de la llicència. Mentre que les col·lectivitats locals, mitjançant les comissions, tenen un debilíssim poder d'indicació, els accionistes de les societats comercials poden influir en la gestió sobre la base de certes decisions d'inversions i del reclutament d'alguns col·laboradors.

L'ús. La recerca més rellevant sobre l'ús de les ràdios locals va ser feta al 1977 sobre una mostra de 12 mil individus d'edat superior als 14 anys en àrees on coexisteixen ràdios locals BBC i ILR i en d'altres on existeixen només ràdios ILR.

Si, en general, sembla que les ràdios locals comercials són més escoltades que les ràdios de la BBC, el grup sensible el constitueixen els més joves; mentre que les persones de més de 55 anys prefereixen escoltar la BBC.

Alguns casos:

Birmingham:

Radio 1	té el 21,4 % del públic adult potencial
Radio 2	té el 15,1 % del públic adult potencial
Radio 3	té el 2,1 % del públic adult potencial
Radio 4	té l'11,3 % del públic adult potencial
BRMB (ILR)	té el 9,2 % del públic adult potencial
BBC local	té l' 1,6 % del públic adult potencial

Cada ràdio local de la BBC té una comissió consultiva de 16 membres

Southampton:

Radio 1
té el 19,3 % del públic adult potencial
Radio 2
té el 16,4 % del públic adult potencial
Radio 3
té el 2,0 % del públic adult potencial
Radio 4
té l' 11,2 % del públic adult potencial
Radio Victory (ILR)
té el 4,8 % del públic adult potencial
BBC local
té el 8,7 % del públic adult potencial

5.4. El «llibre blanc»

El «llibre blanc» presentat al juliol de 1978 pel govern laborista conté les propostes de l'executiu britànic, llavors relatives a les perspectives de les ràdios locals i, a la vegada, la resposta a les propostes elaborades per la comissió sobre el futur de la radiotelevisió (coneguda com a Comissió Annan, pel nom del seu president, creada a l'abril del 1977). No intentem d'afrontar aquí de manera detallada els continguts de l'esmentat llibre blanc pel que fa a les ràdios locals; ja que aquests constitueixen el projecte d'intervenció d'un govern caigut amb els resultats de les últimes eleccions. El pas del Govern de mans dels laboristes a les dels conservadors comporta també la caiguda dels compromisos presos -de fet- per l'anterior govern.

Aquests compromisos van ser ja netament contradits per l'actual Govern pel que respecta a la prevista quarta xarxa televisiva, que serà confiada als interessos privats i constituirà la segona xarxa comercial britànica.

Fem referència, doncs, només a alguns punts de la proposta de l'anterior Govern que poden interessar aquí.

a) Constatada una demanda evident de les ràdios locals, la proposta és cobrir tot el territori nacional amb instal·lacions i estructures d'aquest tipus.

b) La funció general de les ràdios locals continua essent d'informar, divertir i educar, mentre la seva finalitat específica ha de ser la d'il·lustrar la qualitat particular de la vida local: han de donar als individus i als grups l'oportunitat de comunicar-se amb la col·lectivitat a la qual pertanyen; poden

reflectir les cultures diverses de les minories ètnico-lingüístiques, etc.

c) No seria intel·ligent ni plausible, ja sigui en termes de freqüències com en termes econòmics, tenir a cada poble o petita ciutat una emissora local.

d) Mentre la Comissió Annan considerava la ràdio local com «un animal divers de les transmissions en xarxa» que tenia necessitat d'ésser subjecte al control d'una entitat diferent de la BBC i de la IBA, el Govern preveu no crear una nova «Authority» i deixar el desenvolupament de les ràdios locals en mans de la BBC i de l'IBA.

e) Per a l'expansió futura de la ràdio local cal que siguin presos en consideració, entre d'altres, els següents criteris: l'ús més eficient possible de les freqüències a disposició per fer arribar al més gran nombre d'usuaris els serveis de la ràdio local; assegurar que les ràdios locals tinguin una base financera sòlida; les zones que actualment no són servides per una ràdio local han de tenir preferència sobre les altres; preferència absoluta han de tenir les

zones que són relativament desproveïdes de serveis socials.

f) Tant la BBC com l'IBA hauran de tenir audiències públiques també sobre llurs responsabilitats relatives a les ràdios locals.

6. El cas irlandès

El sistema radiotelevisiu irlandès és administrat en règim de monopoli per una societat concessionària pública, la Radio Telefis Eirean (RTE), que depèn del ministre de Correus i Telecomunicacions i és finançada pel cànon d'audiència (50 %) i per la publicitat (50 %).

La Radio Telefis Eirean gestiona:

a) l'estructura televisiva nacional, composta per dues xarxes televisives;

b) l'estructura radiofònica nacional, composta per dues xarxes

radiofòniques, una que transmet en llengua anglesa i l'altra en irlandès;

c) el servei d'emissora radiofònica mòbil.

És notable que en la major part del territori irlandès es reben regularment les transmissions radiofòniques i televisives provinents del Regne Unit.

- 1 ALT CAMP   2 ALT EMPORDÀ   3 ALT PENEDES   4 ALT URCELL   5 ANOIA   6 BAGES   7 BAIX CAMP
- 8 BAIX EBRE   9 BAIX EMPORDÀ   10 BAIX LLOBREGAT   11 BAIX PENEDES   12 BARCELONÈS
- 13 BERGUEDA   14 Cerdanya   15 CONCA DE BARBERÀ   16 GARRAF   17 LES GARRIGUES
- 18 LA GARROTXA   19 GIRONÈS   20 MARESME   21 MONTSIÀ   22 LA NOQUERA
- 23 OSONA   24 PALLARS JO.   25 PALLARS SO.   26 PRIORAT   27 RIBERA D'EBRE
- 28 RIFOLLÈS   29 SEGARRA   30 SEGRÀ   31 LA SELVA   32 SOLSONÈS   33 TARRAGONÈS
- 34 TERRA ALTA   35 URCELL   36 VALL D'ARAN   37 VALLES OCL.   38 VALLES OR.

● PREMSA D'INFORMACIÓ GENERAL
 ▲ BUTLLETÍ MUNICIPAL
 ■ PREMSA CULTURAL
 ▼ PREMSA DE BARRI
◆ RÀDIO MUNICIPAL
◐ RÀDIO LLIURE
◌ RÀDIO PRIVADA

Mapa de la comunicació Local a Catalunya

Abril '82

Les societats que gestionen les programacions de les ràdios de l'IBA han de seguir els gustos i necessitats dels habitants

6.1. La ràdio mòbil

La finalitat amb la qual RTE engegà el 1977 l'experiència de l'estudi radiofònic mòbil es la de valorar les exigències de mitjans de comunicació i d'expressió d'una àrea vasta de població agrícola; una finalitat secundària és la d'individuïdual les pràctiques aptes per encarrilar l'atracció i la competència exercida pels programes de la ràdiotelevisió britànica sobre els usuaris irlandesos. La unitat radiofònica mòbil és constituïda per un estudi de producció i una instal·lació de difusió muntats sobre un mitjà mòbil de dimensions reduïdes.

La **dimensió** de l'àrea servida per la ràdio mòbil té un radi de quatre quilòmetres, però aviat serà ampliat a vuit; la ràdio, doncs, es destina a petites ciutats i, sobretot, a àrees rurals o perifèriques despoblades de grans ciutats.

Els **encarregats** són tres:

- a) un xofer preparador, la tasca del qual és conduir el mitjà mòbil, posar a punt el lloc on s'ha de sostenir aquest, preparar el transmissor i ocupar-se, durant la transmissió, dels discs i de les cassettes;
- b) un operador tècnic, la tasca del qual és assegurar-se que cada aparell sigui instal·lat correctament, posar-se d'acord amb la societat subministradora d'electricitat per a tots els enllaços que calgui i amb tots els altres serveis públics locals necessaris per a l'emissió; posar en funcionament el transmissor i proporcionar la transmissió del so;
- c) un programista, la tasca del qual és coordinar els programes, facilitar l'accés dels grups als estudis i desenvolupar l'activitat d'animació local.

La **formació** professional d'aquest equip va a càrrec de la RTE i assumeix un aspecte del tot diferent de la formació tradicional, perquè en aquest cas cal una particular capacitat d'adaptació, d'intercanviabilitat i de col·laboració amb les col·lectivitats locals.

El **cost** de les emissores mòbils és de 69 mil lliures estarlínes i l'ha cobert l'administració central de la RTE; també les despeses de gestió són cobertes, en la major part, per la RTE i en part per la publicitat local.

El 1978 la ràdio mòbil ha operat a 18 localitats i ha transmès en total 419 hores de programes, amb una mitjana de 22 hores per localitat. Les tandes de transmissió són normalment entre les 11,30 i les 13,30 i entre les 16,30 i les 18,30, de dilluns a divendres.

La tria dels centres a servir s'ha fet o bé en direcció de comunitats urbanes, o bé de comunitats rurals o de perifèries urbanes poc poblades.

6.2. El cas de Roscrea

Les transmissions realitzades a Roscrea, una petita ciutat al comtat de Tipperary, van ser planificades preliminarment pel comitè. Es va establir contacte amb totes les organitzacions ciutadanes i es va editar nombrosos manifestos que anunciaren abans les transmissions. Onze persones extretes de diferents llocs (un bodeguer, un vigilant, un

estudiant, un mestre, un sabater, etc.) van ser triades com a presentadors i prop de 165 persones participaren en l'activitat de la ràdio dins de la setmana en la qual es va desenvolupar l'experiència.

L'estudi mòbil va ser portat al centre de la ciutat i així es va aconseguir una continuïtat d'afluència de gent.

Els programes van ser ocupats, a més de la música, per entrevistes a personalitats locals, per debats sobre problemes i esdeveniments locals, per comentaris sobre l'activitat de l'administració municipal i pels problemes del futur del diari local.

7. El cas suec.

La comissió parlamentària sueca per a la radiodifusió, encarregada pel ministre d'Educació i Afers Culturals d'estudiar el desenvolupament futur de la ràdio i de la televisió, va presentar a la primavera del 1977 el propi informe, que va ser després sotmès a la valoració de més de dues-centes organitzacions privades i organismes públics.

Sobre la base dels resultats així obtinguts, el Parlament, després, va reorganitzar el servei radiotelevisiu (monopoli públic) en una societat, la Sveriges Radio, que gestiona els programes per mitjà de quatre filials, mentre que deixa a l'administració de les comunicacions la gestió dels mitjans de transmissió i de difusió. Les quatre societats de la Sveriges Radio gestionen respectivament els programes de la:

- a) televisió nacional, estructurada en dues xarxes;
  - b) ràdio nacional, estructurada en tres xarxes la programació de les quals es divideix així: Radio 1, informació, programes de caràcter cultural i general; Radio 2, programes educatius i música clàssica; Radio 3, música lleugera i entreteniment;
  - c) activitat educativa;
  - d) ràdio local, amb 24 emissores.
- Sota la responsabilitat de la comissió s'engegà, el 1979, un projecte triennal de ràdio i televisió «de veïnat».

7.1. LRAB: una societat per a les ràdios locals

En el context d'una reforma regional i d'una descentralització més general,

A Suècia s'ha creat una societat per a les ràdios locals, en el context de la reforma regional i de la descentralització

però també per respondre a una crisi de la premsa local que en menys de vint anys havia reduït les publicacions en un 25 % (de 192 a 144), el Parlament decidí, a l'abril del 1975, d'autoritzar la societat concessionària del servei radiotelevisiu a obrir 24 ràdios locals, una a cada comtat. Les ràdios van començar a treballar el 1977 i actualment totes funcionen. Els objectius assenyalats pel Parlament a les ràdios locals són: difondre informacions; augmentar el nivell de coneixements; estimular el debat públic; enriquir la vida cultural local; difondre programes per a les minories lingüístiques; difondre els programes educatius locals; ésser complementàries de la premsa local; reforçar l'esperit comunitari.

La societat per a les ràdios locals (LRAB) és una filial al 100 % de la Sveriges Radio. L'administració central es compon de prop de 20 persones i d'un consell de 9 membres (5 nomenats pel Govern, 2 per la Sveriges Radio i 2 pel personal). La seva tasca és contractar el personal de les 24 ràdios locals, seguir-ne els problemes legals i mantenir les relacions amb el Parlament. Les ràdios locals són 24 i totes operen des del 1977.

Dimensions. Les àrees servides corresponen als comtats i tenen dimensions i poblacions diverses. Les àrees més grans són també més grans que països com Bèlgica o Holanda, però la densitat de població és molt baixa, en comparació.

Encarregats. L'equip de la ràdio varia, segons l'àrea servida, de 16 a 21 persones: un director, de 10 a 14 periodistes i programadors, de 3 a 4 tècnics, un administrador i una secretària.

En total, els encarregats de les ràdios locals són 450.

Formació professional. En general, la formació, a més de produir professions específiques, tendeix a fer de l'equip de cada emissora local un grup integrat, sense divisions jeràrquiques, de tal manera que tot l'equip sigui responsable de la política dels programes, de la producció i de la gestió ordinària de l'emissora. Globalment, la formació es produeix a dos nivells:

– quatre components de l'equip de cada emissora –el director, un periodista, un tècnic i l'administrador– participen en un curs central de sis setmanes; tot mantenint diversos nivells d'aprofundiment de les matèries per a les diverses professions, no es vol una divisió entre funcions, i cadascú ha de tenir una formació general tècnico-gestional, productiva i de programació;

– els quatre components així «formats» esdevenen al seu torn formadors de la resta de l'equip, amb el qual comencen a treballar a la mateixa emissora local.

Despeses. Les emissores són finançades amb una quota de les entrades derivades del cànon d'ús que la Sveriges Radio destina a la societat per a les ràdios locals. El balanç global per al 1977 va ser de 83 milions de corones (1 corona = 20 pessetes, valor 1979); el balanç mitjà per emissora va ser de prop de 3,5 milions de corones, amb una variació entre 2,2 i 4,6 milions. El 1978, el balanç global va ser de 95 milions de corones, i el balanç mitjà per emissora va ser de prop de 3,8 milions amb una variació entre 3 i 5,8 milions.

Programació. La mitjana setmanal horària de difusió és de 13 hores i mitja i el repartiment mitjà per gèneres (1977-79) és:

– informacions	38,7 %
– enregistraments corrents	26,5 %
– entreteniment i música	12,2 %
– altres	22,6 %

Total 100,0 %

Entre aquests programes hi ha compresos els d'accés públic i 30 hores setmanals destinades a les minories lingüístiques. A més de difondre la programació produïda localment, i així repartida, les ràdios locals tenen el dret de difondre (amb una interconnexió) durant 3,45 hores diàries els programes de la xarxa radiofònica nacional Radio 3, en els aspectes de programació de la música lleugera. Cada emissora té una àmplia autonomia en la programació, llevat de l'obligació a l'objectivitat i dels límits de despeses.

Relació centre-perifèria. Les contractacions i els encàrrecs per a les emissores locals són gestionats exclusivament per la societat central que, a més, s'ocupa dels cursos de formació professional centrals i d'altres serveis generals (legals, arxiu, discoteca, etc.).

Des de 1977 hi ha a Suècia 24 ràdios locals, amb 450 treballadors, totes descentralitzades de l'organisme de la ràdio estatal

BIBLIOGRAFIA EUROPEA SOBRE EMISSORES LOCALS

També el finançament anual per a cada emissora es decideix al centre, després d'haver escoltat els directors de les mateixes emissores.

Relació entre les emissores de ràdio i la col·lectivitat local.

No s'ha previst cap instància formal en la qual les col·lectivitats puguin exercir una activitat d'adreçament, vigilància i control sobre la gestió de l'emissora radiofònica que opera prop d'ells. L'única indicació del Parlament a les ràdios locals sobre les relacions amb la col·lectivitat es la d'obrir-se als components de la col·lectivitat servida, de manera que ells puguin «comunicar» amb aquells qui «prenen les decisions» i amb els representants de l'administració local. El com i el quant de l'accés no és, però, preestablert, i es deixa a la bona voluntat de cada emissora.

7.2. Experiències d'avantguarda

Les dues experiències més interessants de relació amb la col·lectivitat són les que s'han realitzat en dues ciutats: Gimo i Kristianstad.

A Gimo s'ha partit de la premissa que, si de debò es vol fer realitzar a la gent els propis programes, la gent ha d'estar preparada per fer servir les

tècniques d'expressió per mitjà dels instruments electrònics.

En aquesta òptica, dues filials de la Sveriges Radio –la societat per a les ràdios locals i la dels programes educatius– han obert un laboratori al centre de la ciutat on un productor-tècnic ensenya a qui ho demana com es fan servir els diversos instruments –disponibles al laboratori mateix– i com es realitza un programa.

En el primer any d'activitat (1977), amb l'ajut del laboratori van ser realitzats per grups locals més de 100 programes que han estat emesos regularment. A Kristianstad, l'emissora radiofònica local és dotada d'un estudi i una emissora mòbil –construïda en un furgó– que es pot enviar a qualsevol petita comunitat dins a l'àrea coberta per la ràdio de la ciutat i que pot transmetre en una àrea de deu quilòmetres quadrats. La unitat mòbil és utilitzada per transmetre en viu les assemblees públiques dels diferents barris i sotmetre els administradors a les preguntes dels ciutadans.

En d'altres casos s'envia quan hi ha situacions de lluita social, com a fàbriques en vaga, manifestacions als barris, etc., i es posa a disposició de la

informació directament realitzada pels protagonistes de les lluites en qüestió. Els resultats d'aquestes dues iniciatives abocades a afavorir l'accés públic han estat jutjats positivament i les experiències es repetiran en altres situacions.

Ús. A base de les anotacions fetes, resulta que, com a mitjana, el 45 % de la població entre els 9 i els 80 anys escolta la ràdio local de la pròpia àrea. En alguns casos el percentatge puja al 60 %.

El 1978, una comissió parlamentària expressa va convidar, a través d'anuncis a la premsa local, les organitzacions polítiques, culturals, religioses i sindicals a manifestar llur interès en la posada en marxa d'algunes ràdios «de veïnat». Es tracta de quinze experiències d'emissores en algunes comunitats, prèviament seleccionades, que es van començar a instal·lar als primers mesos del 1979. Les emissores eren dotades d'un transmissor FM amb un radi d'emissió de cinc quilòmetres. Aquest transmissor pot ser llogat a l'Administració Nacional de Telecomunicacions (lloguer anual 8.000 corones) o bé pot ser de propietat de l'organització local que assumeix la gestió de l'emissora radiofònica. Les llicències per a les 15 ràdios «de veïnat» provenen del comitè exprés que també ajuda a sostenir econòmicament les emissores, amb fons obtinguts del Govern, mentre que qualsevol forma d'integració publicitària és prohibida.

Malgrat les seves dimensions reduïdes, aquestes ràdios són interessants perquè són gestionades directament per organitzacions locals que tenen l'obligació, com les altres articulacions del servei radiotelevisiu públic, d'atenir-se a la imparcialitat i a l'objectivitat de la programació.

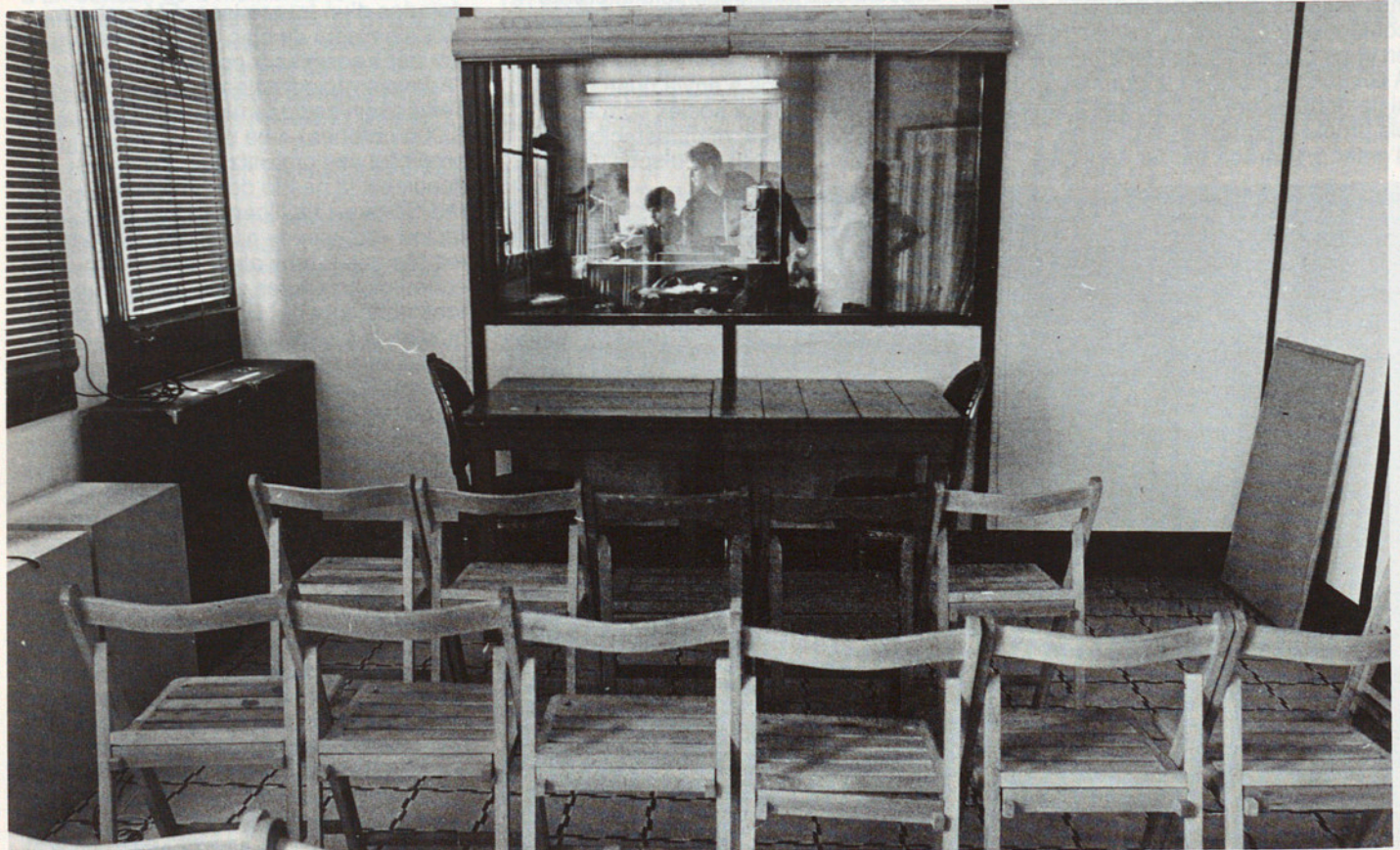
Aquesta podrà ser sotmesa només a l'anàlisi de la col·lectivitat interessada, segons procediments que el Govern encara ha de posar a punt. Els programes transmesos han de tenir un «editor», que n'és legalment responsable dels continguts. El període d'activitat de les ràdios «de veïnat» –encara no funcionen totes– és encara massa breu per poder oferir valoracions i dades significatives.

- 1) A la República Federal d'Alemanya i a Suïssa, el sistema ràdiotelevisiu és organitzat des del seu origen post-bèl·lic sobre una base descentralitzada deguda a la natura federal de la primera i confederal de la segona. En el cas de Suïssa s'hi afegeix el factor del trilingüisme, que ha imposat un cert grau de descentralització. A Anglaterra, la descentralització es va esdevenir en els anys seixanta, amb l'obertura d'emissores televisives privades de base regional i lligades en xarxa sota el control de l'Independent Broadcasting Authority, mentre que a la ràdio es desenvolupà tant en l'àmbit del servei públic, la BBC, com a través de la iniciativa privada, en els anys setanta. Pel que fa a Anglaterra, vegeu l'anàlisi en detall a les parts següents d'aquest estudi.
- 2) Es tracta d'una descentralització que comprèn tant la producció i transmissió de programes a escala local (regional) com la producció descentralitzada de programes transmesos a les xarxes televisives nacionals.
- 3) A Itàlia, les emissores privades radiofòniques i televisives, després d'un període de clandestinitat (il·legalitat), van ser autoritzades per la sentència n.º 202 de la Cort Constitucional, però encara avui no s'ha definit una llei que en reglamenti les activitats, les dimensions i els caràcters de la programació.

- 4) Vegeu-ne la descripció a les parts següents d'aquest estudi.
- 5) Pel que fa a això, l'exemple més característic és el de les emissores comunitàries que teoritzaven el mitjà de comunicació com a instrument d'integració i de reconstrucció d'un teixit social col·lectiu.
- 6) Es tracta aquí tant dels interessos de petits comerciants i operadors econòmics locals, com dels de grans productors de materials electrònics de producció i de transmissió; tant dels interessos dels distribuïdors de programes com dels de les agències publicitàries i, també, tant dels diaris locals com dels grans editors nacionals.
- 7) A Itàlia, a l'origen del fenomen de les emissores locals es trobaven molts grups de base que reivindicaven la possibilitat d'obrir emissores locals dedicades a desenvolupar formes de comunicació, d'informació i d'entreteniment lligades als interessos de les específiques col·lectivitats locals en les quals l'emissora operaria, però els mecanismes que aquests grups van contribuir a posar en marxa han provocat després llur marginació i llur expulsió del mercat gràcies als processos de concentració determinats pels mecanismes econòmics dominants.
- 8) Es tracta de les ràdios dels extra-parlamentaris a Itàlia, de les dels ecologistes a França, a Holanda i a Alemanya; cal adonar-se que, en alguns casos

- específics, aquestes emissores van ser capaces de lligar-se de manera orgànica als interessos d'amplis grups locals i en alguns moments a la col·lectivitat on treballaven.
- 9) Es tracta, per exemple, de les ràdios municipals de Grenoble i de París, de la televisió regional a Umbria, d'algunes televisions alemanyes controlades pels governs dels respectius Länder, etcètera.
- 10) Les experiències més conegudes de televisions per cable són esmentades després.
- 11) Es tracta, per exemple, de la famosa ràdio sindical Lorraine cœur d'Acier i de la ràdio administrada per un grup d'ecologistes, Radio Fassenheim.
- 12) Es tracta d'un nombre bastant limitat de casos entre els quals els més coneguts són Radio Città di Bologna i, encara avui, Radio Popolare di Milano.
- 13) Es pot afirmar que cada diari quotidià a Itàlia ja està lligat a una o més televisions o n'és propietari; a més, els grans «network» nacionals són propietat dels més grans editors, entre els quals hi ha Mondadori, Rusconi, Rizzoli (abans d'estar implicat en els esdeveniments de la lògia maçònica P2).
- 14) Es recorda que tant la BBC com les ILR han obtingut el permís d'augmentar, en el curs dels propers anys, el nombre de les pròpies ràdios locals i que en el proper any començarà a transmetre una quarta xarxa televisiva comercial.

BIBLIOGRAFIA EUROPEA SOBRE EMISSORES LOCALS

Aquesta extensa bibliografia, elaborada per Giuseppe Richeri, forma la base de l'estudi precedent i completa un ventall d'aproximacions teòrico-pràctiques per als interessats en el tema de les emissores locals a Europa.

FRANÇA

- Frank TÉNOT, *Radio privées, radio pirates*, Danoel, Paris 1977.
- Collectif Radios Libres Populaires, *Les radios libres*, Maspero, Paris, 1978.
- J.E. e M. RAY, *Corsaires des ondes*, Ed. du Cerf, Paris 1978.
- AA.VV., *Libres antennes, Ecrans sauvages*. Ed. Autrement, Dossiers n. 17, Paris 1979.

HOLANDA

- A. SLIPEEN, *Experiments with Local Cable Television and Local/Regional Radio in the Netherlands*, (relació ciclostilada presentada al Congrés de Liegi, 19-22 desembre (1978, sobre el tema «Community Media»).
- K. Van der HAAK, *Broadcasting in the Netherlands*, Rautledge and Kegan Paul, London 1977.
- P. HOFSTEDE, G. J. KEMME, *The Dynamics of Stagnation. Local Broadcasting in the Netherlands*, (comunicació presentada a la conferència anual de l'«International Institute of Communication», Londres 1979).
- R. GRANDI, G. RICHERI, *Le televisioni in Europa*, Feltrinelli, Milano 1976.

IRLANDA

- The Citizens for Better Broadcasting, *Aspect of RTE Television Broadcasting*, Dublin 1977.
- National Prices Commission, *Radio Telefis Eireann: Costs and Revenues*, Stationary Office, Paper n. 23, Dublin 1977.
- *Communications Directory and Yearbook*, Maunt Salus Press, Dublin 1977.
- Desmond FISHER, *Broadcasting in Ireland*, Rautledge & Kegan Paul, London 1978.
- John STAPLETON, *Les politiques de la communication en Irlande*, Unesco 1974.
- George CUNNINGHAM, *A Town Gets a Voice*, «Irish Broadcasting Review», n. 1, Spring 1978.
- Desmond FISHER, *RTE Changes Fast, But With Caution*, «Intermedia», n. 1,

February 1978, pp. 8-9.

IUGOSLÀVIA

- Z. LEKOVIC, M. BJELICA, *Les politiques de la communication en Yougoslavie*, Unesco, Paris 1977.
- Josiane JOUET, *Les media communautaires et le développement: problèmes de l'adaptation*, Unesco, 1977, ciclostilat.
- Frances BERRIGAN, *Access: Some Western Models of Community Media*, Unesco 1977.
- Patrice FLICHY e altri, *Les radios locales en Europe*, Institut National de l'Audiovisuel, Paris 1978.
- Tomo MARTELANC, *Self-government in Broadcasting*, «Intermedia», n. 4, 1973, pp. 4-6,

ITÀLIA

- Colletivo A/TRAVERSO, *Alice é il diavolo*, L'erba voglio, Milano 1976.
- GAUDIO Marco, *Radio libere?*, Arcome ed., Roma 1976.
- GAMALERI G., *Un posto nell'etere*, ed. Paoline, Roma 1978.
- HUTTER Paolo, *Piccole antenne crescono*, Savelli ed., Roma 1978.
- MORRIONE Roberto, *La RAI nel paese delle antenne*, ed. Napoleone, Roma 1978.
- RICHERI Giuseppe, *Local Radio and television stations in Italy*, UNESCO, Paris 1979.
- RICHERI Giuseppe, *Verso un monopolio imperfetto*, rivista IKON, ns. 1-2, 1978.
- SILIATO Francesco, *L'antenna dei padroni*, Mazzotta ed., Milano 1977.

Regne Unit

- *Report of The Committee of the Future of Broadcasting*, Her Majesty's Stationary Office, London 1977.
- *Broadcasting*, HMSO, London 1978.
- Peter LEWIS, *Droit de regarde du public sur les stations regionales de radiodiffusion*, Conseil de l'Europe, Strasbourg 1977.
- Peter LEWIS, *Whose Media?*, Consumers Association, London 1978.

- Peter LEWIS, *Different Keepers: Models of Structure and Control in Community Radio*, IIC, London 1977.
- BBC, *Serving the Neighbourhood and the Nation*, BBC, London 1977.
- IBA, *Independent Local Radio: Serving the Community*, IBA, Radio Division, London 1977.
- BBC, *Local Radio Action Station*, BBC, London 1979.
- IBA, *Radio & Television 1979*, IBA, London 1979, pp. 134-169.
- Richmond POSTGATE, *La radiodiffusion régionale en Grande Bretagne jusqu'en 1973*, Conseil de l'Europe, Strasbourg 1973.
- Tom BURNS, *La BBC tra pubblico e privato*, ERI, Torino 1979.
- Barrie REDFERN, *Local Radio*, Focal Press, London 1978.
- John THOMPSON, *La création de la Radio Locale Indépendante au Royaume-Uni*, «UER Revue», janvier 1979.
- *Moving Ahead with ILR*, «Independent Broadcasting», n. 21, August 1979, pp. 10-11.

SUÈCIA

- Monika BOETHIUS, *Local Radio in Sweden*, Council of Europe, Strasbourg 1978.
- Monika BOETHIUS, *The first Full Year of Swedish Local Radio*, «Intermedia», March 1979, n.2, pp. 24-28.
- Hans BONNEVIER, *La radio-télévision suédoise va être réorganisée*, «UER Revue», mars 1978, pp. 17-19.
- Lars FURHOFF e altri, *Les politiques de la communication en Suède*, Unesco 1975.
- Margareta INGELSTAM, *Participation and Mediation*, Council of Europe, Strasbourg 1978.
- Margareta INGELSTAM, *Whither Video?*, TRU, Lund 1977.
- Edward PLOMAN, *Broadcasting in Sweden*, Routledge & Kegan Paul, London 1977.
- B. SWEDBERG, S. SVARD, *Neighbourhood Radio and Community Video in Sweden*, Council of Europe, Strasbourg 1978.